

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549) ที่ได้จัดให้ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศ ควบคู่ไปกับ “ระบบนวัตกรรม” การพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ได้พัฒนาเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่มีวัตถุประสงค์ข้อหนึ่ง คือ เพื่อสร้างโอกาสการเรียนรู้คู่คุณธรรม จริยธรรมอย่างต่อเนื่อง โดยมีเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพของคน ให้คนไทยมีความสุขพึ่งพาตนเอง และก้าวทันโลก โดยยังคงรักษาเอกลักษณ์ความเป็นไทยไว้ สามารถใช้ความรู้และเทคโนโลยีได้อย่างคุ้มค่า เหมาะสม มีระบบคุ้มกันที่ดี มีความยืดหยุ่น พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง ควบคู่ไปกับการมีคุณภาพและความซื่อสัตย์สุจริต และมีการเพิ่มจำนวนปีการศึกษาเฉลี่ยเป็น 10 ปี สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ของหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ประการหนึ่งคือเห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัย ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2540) อีกทั้งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ได้กำหนดให้มีการจัดการศึกษาแก่ประชาชน เพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้คุณธรรม จริยธรรม มีวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต และแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 9 ซึ่งถือเป็นแม่บทของการจัดการศึกษาของประเทศได้กำหนดสภาพของสังคมไทยให้มีคุณภาพ โดยการพัฒนาการเรียนรู้อันเปิดโอกาสให้คนไทยทุกคนสามารถคิดเป็น ทำเป็น มีเหตุผล มีความคิดสร้างสรรค์ สามารถเรียนรู้ได้ตลอดชีวิต รู้เท่าทันโลกเพื่อพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง การที่จะให้พลเมืองมีคุณภาพ จะต้องประกอบด้วยความจริงทางร่างกาย อารมณ์ ความคิดและจิตใจ โดยเฉพาะการมีจิตสำนึกในการพัฒนาประเทศให้มีความเจริญก้าวหน้า การศึกษาเรียนรู้จึงเป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จตามที่ได้ตั้งเป้าหมายไว้

สถานศึกษาเป็นสถาบันแห่งการเรียนรู้ที่ประชาชนทั่วไปให้ความสำคัญ เนื่องจากสถานศึกษามีบทบาทในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติ เป็นแหล่งสร้างองค์ความรู้ เป็นที่รวมของผู้มีความรู้เพื่อถ่ายทอดวิชาการแก่เยาวชน ด้วยเหตุนี้ประชาชนจึงตื่นตัวในการส่งบุตรหลานเข้าศึกษาในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นสถานศึกษาของภาครัฐหรือเอกชน เพื่อให้บุตรหลานของตนได้รับการศึกษาหาความรู้ ประชาชนไม่เฉพาะที่อยู่ในเมืองเท่านั้น ที่ใส่ใจในการให้บุตรหลานเข้าหาความรู้ในสถานศึกษา แต่ทั้งนี้รวมไปถึงชุมชนที่อยู่ห่างไกลและที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูงด้วย

ชุมชนที่อาศัยอยู่บนพื้นที่สูง ภูมิภาคส่วนใหญ่จะเป็นเป็นป่าเขาสูงชัน ถนนทางทุรกันดาร สภาพถนนเป็นดินลูกรัง การคมนาคมไม่สะดวกในฤดูฝน บางหมู่บ้านไม่สามารถนำยานพาหนะเข้าถึง การเข้าถึงต้องเดินเท้าเท่านั้น ชุมชนจึงส่งบุตรหลานเข้าเรียนที่โรงเรียนในหมู่บ้านหรือโรงเรียนที่อยู่ใกล้เคียงที่สามารถเดินเท้าถึงได้ โรงเรียนในหมู่บ้านส่วนใหญ่มีอาคารเรียนเพียงระดับประถมศึกษา เมื่อเรียนจบและถ้าต้องการศึกษาต่อในระดับมัธยม จะต้องไปเรียนที่โรงเรียนมัธยมซึ่งส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านที่ใหญ่หรือในเมือง และอยู่ห่างไกลจากหมู่บ้านที่คนอาศัยอยู่ ดังนั้นหอพักนอนในโรงเรียนจึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการศึกษาต่อ จากความต้องการที่迫切ทำให้โรงเรียนขยายโอกาสหลายแห่งที่มีการสอนในระดับมัธยมต้นและมัธยมปลาย ต้องสร้างหอพักมารองรับนักเรียนบ้านไกล รวมทั้งโรงเรียนเอกชนก็ดำเนินการสร้างหอพักมารองรับเช่นกัน และถือเป็นจุดขายเพื่อหาผู้สนับสนุนหรือหาทุนจากต่างประเทศมาช่วยเหลือเด็กบ้านไกล ประกอบกับมีองค์กรเอกชน องค์กรต่างประเทศและมูลนิธิต่างๆ ได้ยื่นมือเข้ามาให้ความช่วยเหลือ โดยการให้ทุนสร้างหอพักแล้วมอบให้คนในท้องถิ่น เป็นผู้บริหารและดูแล

หอพักนักเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่สำคัญ แท้จริงเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ของมนุษยชาติ ผู้ปกครองมีความคาดหวังว่า หอพักจะเป็นที่พักอาศัยที่สะดวก ปลอดภัย ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทางไปโรงเรียน ช่วยด้านการศึกษาแก่ผู้เรียนและส่งเสริมการพัฒนาในด้านต่างๆ อาทิเช่น ด้านความประพฤติ ความเป็นตัวของตัวเอง ทักษะในการเข้าและร่วมอยู่ในสังคม มีผู้ดูแลที่ดี ไร้ใจได้ บุตรหลานที่ตนให้เข้าไปพักจะมีผู้ดูแล หอพักมีส่วนช่วยให้การเรียนของเด็กดีขึ้น เป็นโอกาสให้ผู้ดูแลได้อบรมส่งเสริมทางด้านความประพฤติ อุปนิสัยในการอยู่ร่วมกับผู้อื่น มารยาทในการเข้าสังคม การเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน และจะได้รับการพัฒนาด้านจริยธรรมควบคู่ไปกับการพัฒนาด้านวิชาการ (ธิดารัตน์ บุญนุช, 2542:1) สถาบันอุดมศึกษาหลายแห่งได้จัดสภาพแวดล้อมของหอพักนักศึกษาเพื่อส่งเสริมการศึกษาดังกล่าว หากแต่สภาพของหอพักนักศึกษาของสถาบันอุดมศึกษาไทยในปัจจุบันต้องพัฒนาอีกมาก การดำเนินงานหอพักมีปัญหาหลายประการ อาทิ การบรรจุนักศึกษาให้อยู่กันอย่างแออัด หอพักบางแห่งเป็นแหล่งมั่วสุมและการพนัน

ขาดบุคลากรที่มีความรู้มาจัดสภาพแวดล้อมของหอพัก สภาพของหอพักยังไม่สะอาดเพียงพอ (สำเนาวิ ขจรศิลป์. 2538:103-104)

แต่จากการศึกษาลับพบว่า นอกจากปัญหาดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีปัญหาของการบริหาร และดูแลหอพักของโรงเรียนนั้น การดำเนินงานบริหารจัดการได้ทำไปตามความเข้าใจของชนเผ่า ผู้บริหารมีความรู้และทักษะไม่มากพอในการจัดการหอพักอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ อีกทั้งยังมีบริบทของท้องถิ่นถูกนำมาใช้ร่วมในการบริการจัดการ ไม่ว่าจะในเรื่องความรู้ทางโภชนาการ สุขอนามัย จิตวิทยา ความรู้ความเข้าใจปัญหาของเด็กวัยรุ่น สังคมในเมืองใหญ่ ผู้วิจัยให้ความสนใจกับคุณภาพชีวิตของเด็กนักเรียน สุขนิสัยในการดำรงชีวิต และการใช้ชีวิตบนพื้นที่สูง ซึ่งจำเป็นต้องปรับตัวให้เข้ากับสังคมและการใช้ชีวิตในเมืองใหญ่เมื่อเข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา มิฉะนั้นจะเป็นอุปสรรคในการศึกษาต่อและดำรงชีวิตในเมืองใหญ่ได้ ทำให้เรียนการศึกษาระดับอุดมศึกษาล้มเหลว หรือไม่สามรถศึกษาต่อได้ จะกลับไปยังหมู่บ้านก็อาจมีชน เนื่องจากเป็นสังคมเล็ก จำเป็นต้องอยู่ต่อไป ความรู้ที่มีอยู่ก็ไม่มากพอที่จะทำมาหากินเลี้ยงชีพในตำแหน่งและรายได้ที่ดีได้ จึงจำเป็นต้องขายแรงงาน และบางครั้งอาจถูกชักจูงไปสู่งานผิดกฎหมาย หรือการทำธุรกิจทางเพศได้ ซึ่งจะเป็นเพิ่มภาระของสังคมในเมืองใหญ่ แต่ถ้าหา มีการพัฒนาเสริมสร้างองค์ความรู้ที่ต้นทาง คือตั้งแต่ที่หมู่บ้าน หอพักเด็กนักเรียน ซึ่งเป็นแหล่งสร้างภูมิคุ้มกันตลอดระยะเวลา 6-12 ปี ที่พักอาศัยอยู่ที่หอพัก จะเป็นการสร้างฐานการดำรงชีวิตที่ดีก่อนลงไปศึกษาต่อในเมืองใหญ่ เป็นการเริ่มต้นที่ดีและถูกทาง เป็นกาป้องกันปัญหาที่ต้นทางอันเป็นเกราะป้องกันดีกว่าการไปแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาและเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการหอพักของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ตามความคิดเห็นของนักเรียนพักนอนว่าเป็นอย่างไร แตกต่างกันหรือไม่ นักเรียนพักนอนมีข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา และปรับปรุงการบริการจัดการหอพักอย่างไร และศึกษาวิธีการบริหารจากผลงานการวิจัยต่างๆ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาและปรับปรุงการบริหารจัดการหอพัก ให้มีคุณภาพและมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ คือ

2.1 เพื่อศึกษาสภาพการบริหารจัดการหอพักของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ตามความคิดเห็นของนักเรียนพักนอน

2.2 เพื่อเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการหอพักของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ตามความคิดเห็นของนักเรียนพักนอน

2.3 เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะของนักเรียนพักนอนของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 เกี่ยวกับการบริหารจัดการหอพัก

3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ ดังนี้

3.1 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพการบริหารจัดการหอพักของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ตามความคิดเห็นของนักเรียนพักนอน

3.2 ได้ข้อมูลเกี่ยวกับผลการเปรียบเทียบสภาพการบริหารจัดการหอพักของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 ตามความพึงพอใจของนักเรียนพักนอน

3.3 ได้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอพักของนักเรียนพักนอนของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

ซึ่งจะใช้เป็นข้อมูลเบื้องต้นในการพิจารณาเพื่อส่งเสริมพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงการบริหารจัดการหอพักของโรงเรียนที่มีนักเรียนพักนอน ให้มีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลต่อความเป็นอยู่ พัฒนาการของนักเรียนและแม้กระทั่ง ประสงค์ของโรงเรียนในด้านนักเรียนพักนอน อันจะนำไปสู่ความมีศักยภาพในการดำเนินชีวิตเพื่อไปศึกษาต่อในเมืองใหญ่ต่อไป

4. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้มีขอบเขตดังนี้

4.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้ คือ เป็นการศึกษาเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอพักของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน ใน 5 ประเด็น คือ

4.1.1 การบริหารจัดการที่พักร

4.1.2 สุขลักษณะของที่พักร

4.1.3 สภาพแวดล้อมของที่พักร

4.1.4 กิจกรรมของหอพักร

4.1.5 การมีส่วนร่วมในกิจกรรมหอพักรของนักเรียนพักนอน

4.2 ขอบเขตด้านพื้นที่

การวิจัยครั้งนี้มีขอบเขตด้านพื้นที่ ดังนี้ คือ โรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนที่มีนักเรียนพักนอนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6

4.3 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

4.3.1 ประชากร

ในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนพักนอนของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 อำเภอแม่แจ่ม 28 แห่ง จำนวน 2,307 คน และอำเภอจอมทอง 11 แห่ง จำนวน 431 คน รวม 2,738 คน

4.3.2 กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ คือ นักเรียนพักนอนของโรงเรียนรัฐบาลและโรงเรียนเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 อำเภอแม่แจ่ม 3 แห่ง จำนวน 125 คน และอำเภอจอมทอง 2 แห่ง จำนวน 38 คน รวม 163 คน ซึ่งได้มาโดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

4.4 ตัวแปร

4.4.1 ตัวแปรต้น คือ การเป็นนักเรียนของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน

4.4.2 ตัวแปรตาม คือ ความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอพัก

5. นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อความเข้าใจตรงกัน การวิจัยในครั้งนี้ได้นิยามศัพท์เฉพาะไว้ดังนี้

การบริหารจัดการที่พัก หมายถึง การจัดการให้มี สิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับการพักอาศัยและการเรียนตามความเหมาะสมและตามสภาพของท้องถิ่น

สุขลักษณะของที่พัก หมายถึง ความสะอาด ความสว่าง ความเงียบ การถ่ายเทอากาศ กลิ่นที่ไม่พึงประสงค์ของที่พัก ห้องครัว โรงอาหารและห้องสุขา

สิ่งแวดล้อมของที่พัก หมายถึง บริเวณรอบนอกอาคารหอพัก ภูมิทัศน์ สนาม ที่พักผ่อน ที่สำหรับนันทนาการและออกกำลังกาย รวมถึงสภาวะข้างเคียงของหอพักด้วย

นักเรียนพักนอน หมายถึง เด็กนักเรียนตั้งแต่ช่วงชั้นที่ 3 และ 4 ซึ่งพักอยู่ในหอพัก โดยที่ครอบครัวของเด็กอยู่ห่างจาก โรงเรียนตั้งแต่ 8 กิโลเมตรขึ้นไป

กิจกรรมของหอพัก หมายถึง กิจกรรมต่างๆ ที่เด็กนักเรียนหอพักต้องร่วมทำ หรือทำร่วมกันในระหว่างที่พักอยู่ในหอพัก

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ ตลอดจนโอกาสการแสดงความคิดเห็นในการดูแลความเป็นอยู่และการเรียนของนักเรียนพักนอน

6. สมมติฐานงานการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้คือ นักเรียนพักนอนของโรงเรียนรัฐบาลและเอกชนในเขตพื้นที่การศึกษาเชียงใหม่ เขต 6 มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารจัดการหอพักแตกต่างกัน

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่